

SPARTA

Ustanovitev Sparte:

- na desnem bregu reke Evrotas na jugu peloponeškega otoka; pokrajina Lakonija
- Dorci; pet vasi se je združilo v mesto Sparto
- naravne danosti ugodne – tajgejsko gorovje na zahodu, na vzhodu Parnon, plodna zemlja
- poljedelstvo in živinoreja

Politična ureditev:

- prva mesenijska vojna: prva polovica 8.stol. – napadli in zavzeli Mesenijo, prebivalce spremenili v podložnike helote
- druga mesenijska vojna: premagano prebivalstvo se je uprlo, spartanci so zmagali po uvedbi nove vojaške taktike v bojno vrsto falango povezanih hoplitov (težko oboroženi pešec)
- začeli so tlačiti helote, zaprli državo pred tujimi vplivi, vladavina polnopravnih državljanov – 9000 spartiatov obvladovalo celotno družbo
- Likurg – velika retra

Velika retra:

- dva kralja: na čelu države dva kralja, odločala enakopravno, poveljstvo nad vojsko, v boj vodil samo eden, skrbela za verske obrede, reševala pravne probleme
- svet starešin – geruzija: 28 članov in kralja, nad 60 let, ostali do smrti, pripravljali zakone, sodili, čuvali ustavno ureditev
- ljudska skupščina – apela: vsi polnopravni državljanji, nad 20 let, potrdili ali zavrnili predloge, ki jih je pripravila geruzija, lahko so razglasili vojno in določili kralja, ki bo vojsko vodil, izmed njih so volili člane geruzije in efore
- nadzorni svet – eforat: nadzorovali politični sistem, eno leto, nad 30 let, vsak samo enkrat v življenju, vrhovni sodniki, preganjali tujce, lahko so kaznovali in aretirali kralje, napovedali vojne, spremljali kralja, sklepali mir, najpomembnejša politična sila

Spartanska družba:

- Spartiati: najvišji sloj, potomci Dorcev, vse osebne in politične pravice, med seboj so bili enaki, sčasoma nastajale premoženjske razlike, tudi v mirnem času živeli kot vojaki, imeli so kos zemlje (dala država) in je ni bilo mogoče prodati, obdelovali so jim ga heloti
- Perioiki: vmesni sloj, osebno svobodni, brez političnih pravic, trgovina, obrt, poljedelstvo, plačevali davke, v vojno so bili vpoklicani
- Heloti: najnižja plast družbe, potomci starega prebivalstva Lakonije (pred prihodom Dorcev), delo državnih sužnjev, obdelovali zemljo spartiatov in svojo (oddajali del pridelka), s pomočjo tajne policije so jih nadzorovali in kaznovali za poskuse upora, včasih sodelovali v vojski (v izjemnih primerih in zaslugah jih je država osvobodila)

Falanga – grški vojaki so se imenovali hopliti, kopje in meč, ščit, oklep, čelada, strnejen vrste – falange (velika prebojna moč). Prispevali k utrditvi srednjega sloja in so spodkopavali pomen aristokracije.

Peloponeška zveza:

- 550 pr.Kr. je Sparta organizirala peloponeško zvezo
- izboljšali so si položaj z zavezništvi
- postali so velesila na tem območju
- v zvezo vključili večino peloponeških držav
- zavezniki ohranili samostojnost, v primeru vojske so bili dolžni poslati vojaško pomoč, vrhovno poveljstvo nad vojsko je imela Sparta
- dosegli so nadvlado na Peloponezu

ATENE

- Atiko so poselili že v neolitiku
- prvi razcvet – v mikenski dobi; heroj Tezej združil posamezne samostojne občine v polis Atene
- trgovina in obrt
- rudnik srebra, kakovostni marmor
- pristanišče Pirej

Državna ureditev:

- sprva na čelu atenske polis kralj (basilevs) – vsa oblast
- njegovo moč začelo omejevati plemstvo – odpravilo dedno kraljestvo, omejilo kraljevo oblast, leta 682.pr.Kr. odstavilo kralja
- devet arhontov – državni uradniki, menjavali vsako leto (po preteku mandata so odšli v areopag – svet starešin)
- aristokratska republika
- plemstvo sodilo po lastnih merilih, odvisnost kmeta od plemstva, socialne neenakosti, zadolženost kmetov – negotovost v družbi
- razvijala se je demokracija

Razvoj demokracije:

DRAKON

- prvi, ki je zakone zapisal (onemogočil samovoljno razlaganje)
- odpravili krvno maščevanje in razlikovanje med namernik in nenamernim umorom
- njegovi zakoni niso rešili razmer, bili pa so izjemno strogi

SOLON

- odločilno vplival na razvoj demokracije
- ponovno zasedli otok, ki so ga odvzeli prebivalci sosednjega mesta
- izvoljen za arhonta z izrednimi pooblastili
- lotil se je kmetijskih in političnih reform
- kmetijske in politične reforme:
 - mali kmetje so morali bogatašem oddajati šestino pridelka, prezadolženost, mnogi prodani v sužnost
 - Solon je črtal vse dolgove in prepovedal zadolževanje za osebno svobodo
 - ljudi je odkupil iz suženjstva
 - zemljiški maksimum
 - štiri razredi prebivalstva – petstomerniki, vitezi, zeugiti, teti (timokracija – po premoženju)
 - državo vodila areopag in devet arhontov (samo iz prvega razreda)
 - svet štiristotih (iz prvih treh razredov) – bule, po sto iz vsake file
 - porotno sodišče (heliaia), smeli so sodelovati tudi teti
- posledice njegovih reform:
 - zmanjšal moč aristokracije
 - položaj posameznika ni bil odvisen od rojstva v družini, temveč od sposobnosti
 - bogastvo je postalo merilo uspeha
 - reforme pospešile razvoj obrti in trgovine
 - moderniziral je atensko družbo in jo naredil bolj humano

- prepovedal prodajo sinov, uvedel rednejše izobraževanje
- določil vedenje v družbi, vsak je lahko tožil vsakogar
- razvoj trgovine in obrti – enotne mere, uteži, izboljšave v gospodarjenju z oljčnimi nasadi in s pomočjo obrtnikom
- merski sistem priključil evbojsko-jonskemu

PIZISTRAT

- s Solonovimi reformami večina ni bila zadovoljna – aristokrati izgubili preveč, ljudstvo dobilo premalo
- Solon se je za deset let umaknil
- za oblast začele tekmovati tri stranke: poljska (stranka aristokratov), obmorska (srednji meščani), gorjanska (skrajna ljudska demokracija) – vodil Pizistrat
- obtožil je nasprotnike, da pripravljajo atenta nanj, sam se je poškodoval, dobil osebno stražo, z njo zavzel akropolo – v Atenah uvedel tiranijo
- še naprej ostal v veljavi Solonov sistem
- podpiral male kmete, priskrbel posojila, vnaprej odkupoval pridelke, znižal davke
- atenska keramika postala svetovno znana, razširila trgovina
- nova delovna mesta za obrtnike
- novi kovanci
- pospeševal umetnost in literaturo – homerska epa dobila končno podobo
- ukvarjal z zunanjo politiko
- nasledila sta ga sinova Hipij in Hiparh
- po 14 letih so Hiparha ubili, Hipij se je povezal s Perzijci
- izkoristili nasprotniki, s pomočjo Spartancev so ga pregnali iz Aten
- KLISTEN
- arhont že v času tiranije
- po padcu je začel izvajati svoje reforme
- deset novih fil
- Atensko polis razdelil na mesto, zaledje in obalo, vsakega od teh pa na 10 delov
- iz teh 30 delov je sestavil 10 novih fil – vsaka obsegala mestni, zaledni in obmorski del
- razbil stranke in jih prisilil k sodelovanju
- vsi državljani izenačeni (odpadla solonova timokracija)
- svet povečal na 500 članov (50 iz vsake file, nad 30 let, razen tetov vsi)
- vsaka fila morala zbrati en pehotni in en konjeniški polk, vodil strateg, vojsko pa polemarh
- ostrakizem – iz države izgnali vsakogar, kogar so sumili da je nevarnem demokraciji (črepinjska sodba – izgnali, premoženje pustili nedotaknjeno)